

Ruilverkaveling Zeevang

Het land op de schop,
de samenleving op de kop

1952 - 1967

Ruilverkaveling Zeevang

- Warder boerendorp -> gemengd dorp
- Warder rond 1950
- Aanleiding en uitvoering ruilverkaveling
- Warder na ruilverkaveling

Warder 1930 – 1956

Warder boerendorp

- Warder ca. 520 inwoners
- 1947: bijna 90% van beroepsbevolking werkzaam in Warder
- 1956: ca. 60 boerenbedrijven

aandeel van de beroepsbevolking werkzaam in de agrarische sector:

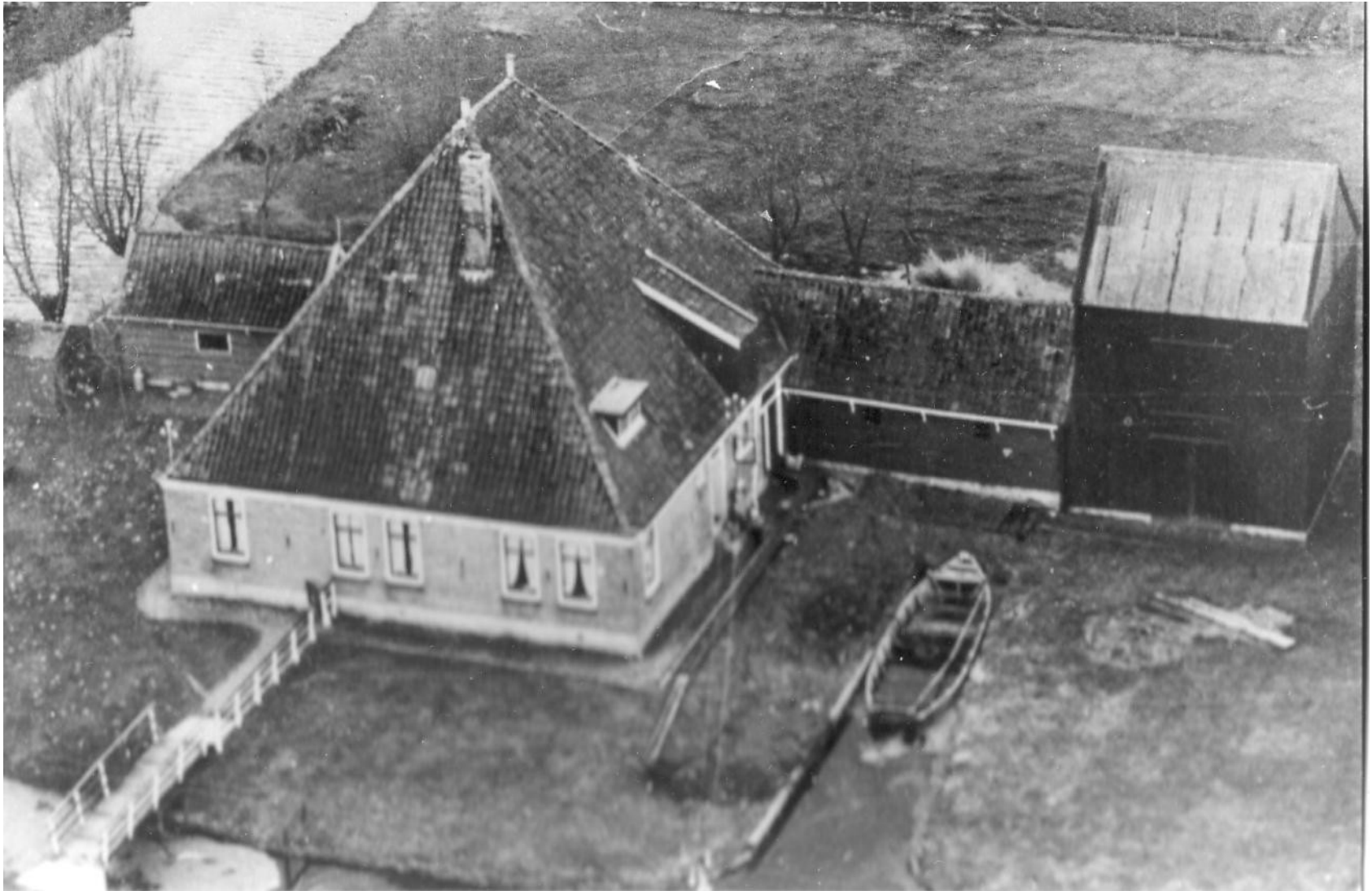
1930	1947	1956
67%	63%	55%

Opkomst landbouwvoorlichting en standsorganisaties

- Voor WO2:
 - oprichting Hollandse Maatschappij van Landbouw
 - opkomst landbouwvoorlichting
- na WO2
 - opbloei Plattelandsvrouwen
 - start Plattelands Jongeren Gemeenschap (PJG)
 - start Agrarische Hulpverleningsdienst (boerenhulp)

ZEEVANG VAARLAND

Zeevang vaarpolder

boot belangrijkste vervoermiddel – bepalend voor inrichting van boerderij en erf (boerderij t.o. het Zuivelhof).

Zeevang vaarpolder

Boerenerf in 1950: ingericht op vervoer per boot

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Het gebruik van boten zorgde ook voor werkgelegenheid voor de plaatselijke timmerlieden

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

De Jaagweg ter hoogte van de Klemweg

Zeevang vaarpolder

Eén van de 300 koeboten in de Zeevang

Zeevang vaarpolder

grootte	aantal bedrijven	aantal melkkoeien	
		per bedrijf	per ha
3 – 5 ha	15	5,1	1,26
5 – 10 ha	61	9,7	1,25
10 – 15 ha	87	14,2	1,16
15 – 20 ha	27	20,4	1,20
> 20 ha	18	24,1	0,96
totaal	208	13,9	1,15

**aantal bedrijven naar grootte en aantal melkkoeien in
het ruilverkavelingsgebied Zeevang**

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder

Zeevang vaarpolder: situatie 1950

Groen = rijland, rood = vaarland

Zeevang vaarpolder: situatie 1950

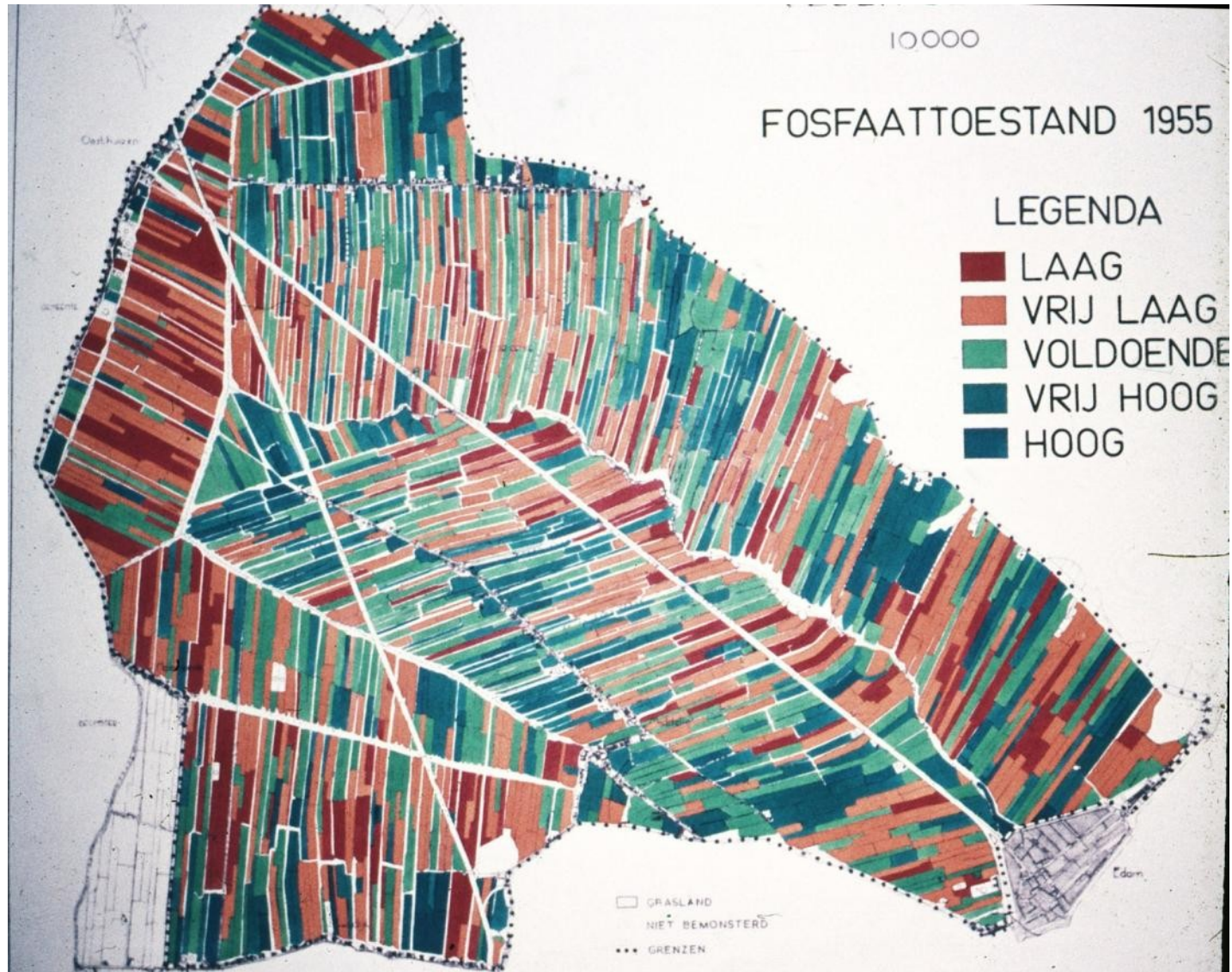
Groen = rijland, rood = vaarland

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

- Boerderijen geconcentreerd in dorpskernen
- Veel landerijen veraf gelegen
- Land alleen per boot bereikbaar
- Moeilijk te onderhouden
- Bemestingstoestand veraf gelegen landerijen slecht

[Topografische kaart 1949](#)

Bemestingstoestand Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

- Stijging van lonen en prijzen -> boerenarbeiders in loondienst te duur
- Slechte bereikbaarheid van het land -> boeren in Zeevang konden geen gebruik maken van nieuwe technische ontwikkelingen
- Concurrentiepositie werd steeds slechter
- Dus: de noodzaak voor een ruilverkaveling werd steeds groter
- Landbouwvoorlichting maakt bewust

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Inkomensverdeling mannelijke gezinshoofden 1956

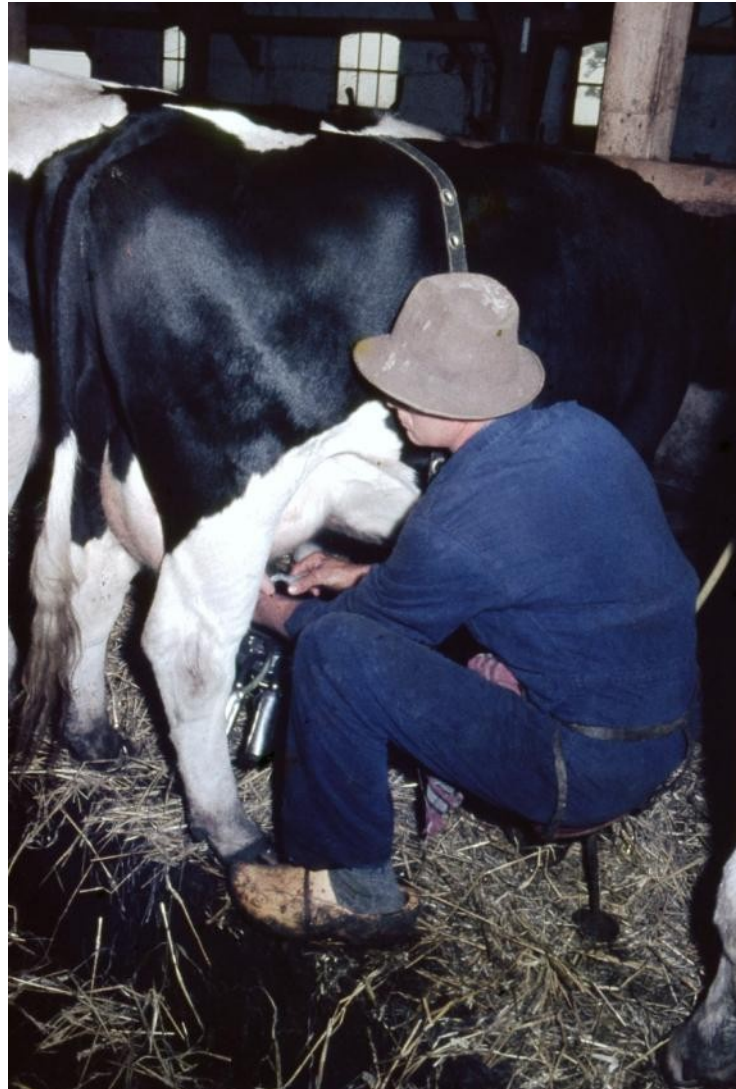
	Minder dan fl. 3000,-	fl. 3000,- tot fl. 6000,-	Meer dan fl. 6000,-
Warder	38%	60%	2%
Wijdewormer	15%	51%	34%

**inkomensachterstand t.o.v. de collega's in
droogmakerijen**

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

bedrijfs grootte (ha)	aantal bedrijven	percentage bedrijven met		
		1-2 kavels	3-4 kavels	> 5 kavels
3-5 ha	15	40	20	40
5-10 ha	61	31	38	31
10-15 ha	87	23	40	37
15 – 20 ha	27	30	37	33
> 20 ha	18	-	21	79
Totaal	208	25	36	39

Verkavelingstoestand Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

	Productie per koe		
	Kg melk	Kg vet	% vet
Middelie	4189	157	3,75
Oosthuizen	4216	157	3,73
Edam	4037	151	3,75
Warder	4288	161	3,76
Noord-Holland	4592	176	3,83

Melkproductie 1956/1957

Boerenbedrijf rond 1955: lastig boeren in de Zeevang

Boerenbedrijf rond 1955: bedrijfsgebouwen verouderd

Aantal bedrijven	0 – 25 jaar	25 – 50 jaar	50 – 75 jaar	75 – 100 jaar	> 100 jaar
189	14	43	41	43	48

**Ouderdom bedrijfsgebouwen 1955
sinds 1930 slechts 14 nieuwe boerderijen gebouwd**

Boerenbedrijf rond 1955: bedrijfsgebouwen verouderd

Aantal bedrijven	% bedrijven met bijgebouwen		% bedrijven met hooiberging uitsluitend in hoofdgebou w
	totaal	voor rundvee stalling	
182	71	53	29

De traditionele stomp groeit uit zijn jasje

Boerenbedrijf rond 1955: bedrijfsgebouwen verouderd

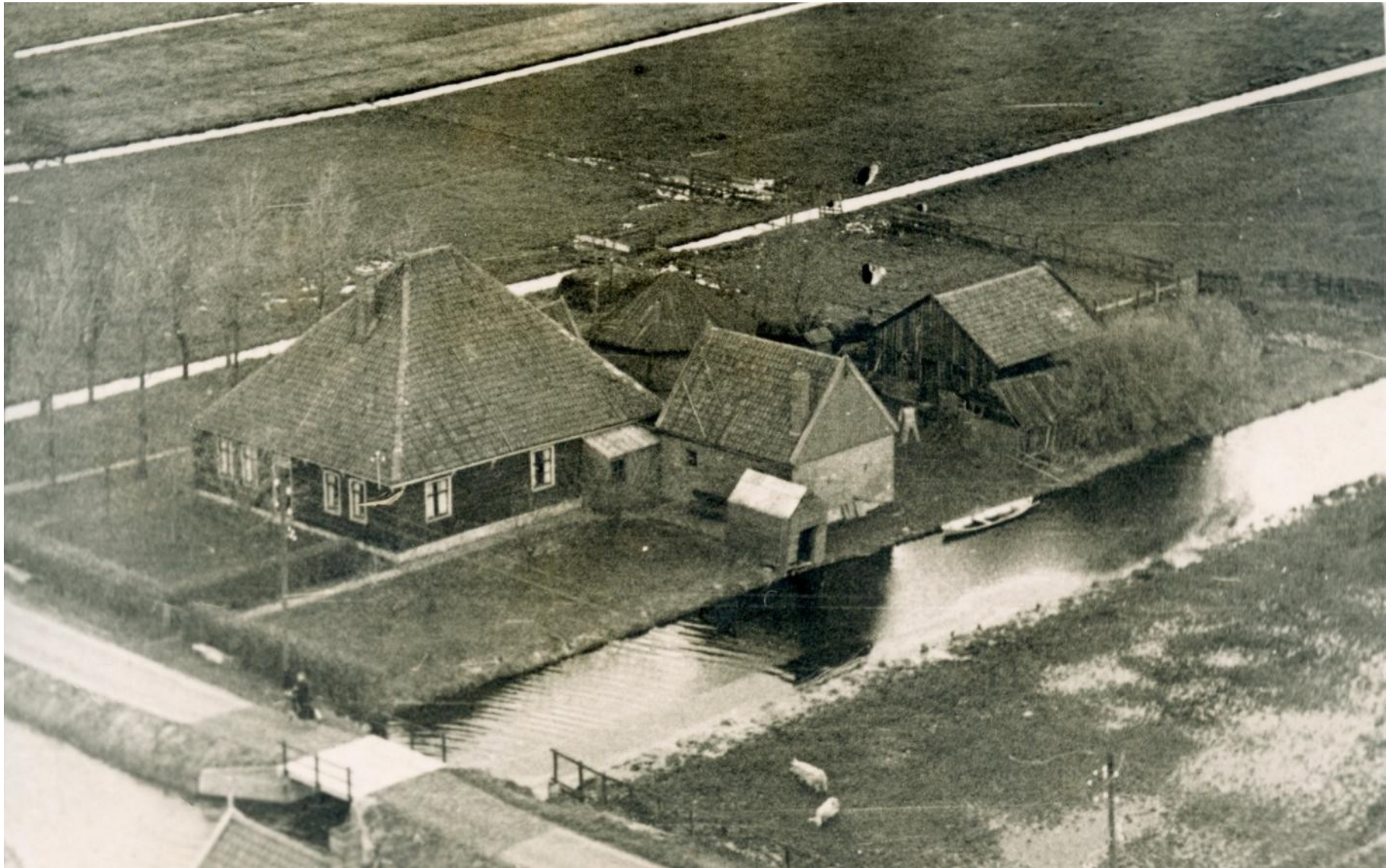
% bedrijven met een stalinhoud per koe van:				Gemiddeld e stalinhoud per koe in m ³
< 7 m ³	7 – 10 m ³	10 – 15 m ³ (norm)	> 15 m ³	
10	40	43	6	10,0

**Ook de kwaliteit laat te wensen over: 50% van de
bedrijven heeft een te kleine stalinhoud per koe**

Boerenbedrijf rond 1955: bedrijfsgebouwen verouderd

- 53% van bedrijven: onvoldoende ruimte voor rundveestalling in hoofdgebouw
- 71% van bedrijven: onvoldoende ruimte voor hooiberging in hoofdgebouw
- 50% van bedrijven: onvoldoende m³ per koe
- Ruimtegebrek neemt in toekomst toe door:
 - Uitbreiding veestapel
 - Meer machines

De stolp groeit uit zijn jasje

De stolp groeit uit zijn jasje

Nood steeds hoger

- Te weinig en/of ondeugdelijke opslag voor gier en stalmest
- Geen afzonderlijk melklokaal (hygiëne)
- Verweiden van vee tijdrovend door varen: geen optimale beweiding
- Waterstand (te) hoog om sloten bevaarbaar te houden: lagere grasopbrengst

De ruilverkaveling: het begin

- 1948: aanvraag voor administratieve ruilverkaveling (uitsluitend landruil)
- 1948 – 1949: voorlichtingsbijeenkomsten
- 1950: goedkeuring overheid (CCC en GS)
- 1951: ruilverkaveling aangenomen met 398 stemmen vóór en 46 stemmen tegen

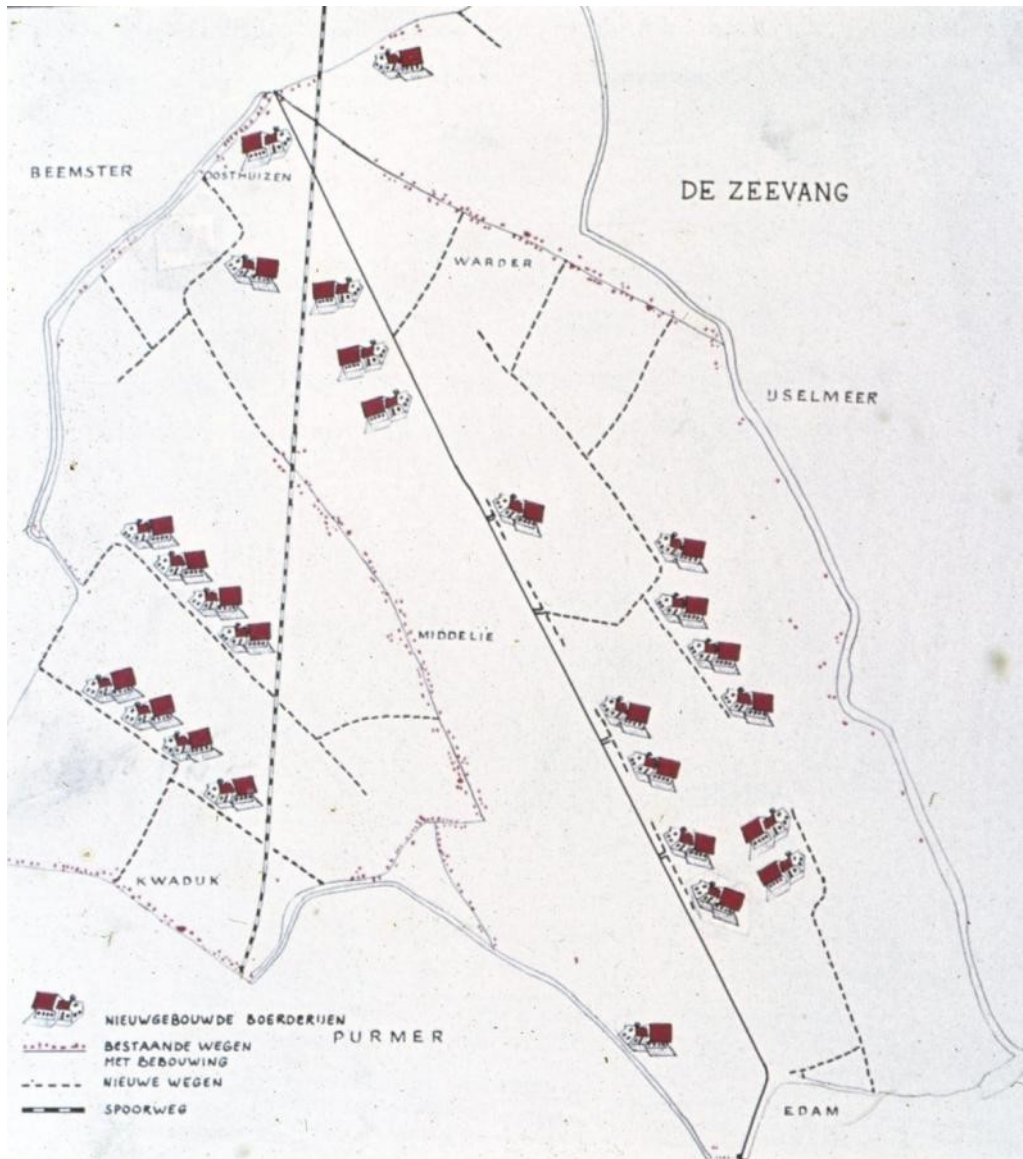
De ruilverkaveling: hoe verder

- draagvlak voor ruilverkaveling overweldigend, maar...
- situatie gecompliceerd omdat veel land verpacht wordt
- land wat ver van dorpskern ligt blijft slecht bereikbaar, gedeelte blijft vaarland
- steeds meer twijfel over het nut van een administratieve ruilverkaveling
- ook tegenstanders: “in een boot kan je veel meer meenemen dan in een wagen”

De ruilverkaveling: van administratieve rvk naar totale rvk

- 1953: er gaan steeds meer stemmen op voor
 - totale verkaveling
 - nieuwe wegen
 - nieuwe boerderijen buiten dorp
 - aanpassing waterbeheersing
- 1954: proefweg in Middellie (richting Oosthuizen)
- 1955: 90% van betrokkenen voor totale rvk
- 1955: besluit totale rvk
- aanleg 23 km nieuwe wegen - 26 nieuwe boerderijen

De ruilverkaveling: het plan

De nieuwe
wegen en de
26 nieuwe
boerderijen in
kaart gebracht

Ruilverkaveling van start

Het meten/uitzetten gaat van start. Hierbij wordt een vlot gebruikt.

Ruilverkaveling van start

Op de achtergrond de boerderij van Ubbels

Ruilverkaveling van start

Ruilverkaveling van start

Bij Kwadijk is een loswal voor de aanvoer van slakkenzand

Ruilverkaveling van start

Aanleg van de Klemweg naar Warder

Ruilverkaveling van start

Aanleg van de Klemweg naar Warder

Ruilverkaveling van start

Aanleg van de Klemweg naar Warder

Maar er is meer te doen

gebied op de schop, samenleving op de kop

- Gelijktijdig met ruilverkaveling is Zeevang aangewezen als streekverbeterings-gebied
- Initiatief HMvL
- Begeleiding:
 - bedrijfsvoering
 - huishouden
 - sociaal
- Start 1958

Streekverbeteringscommissie

- Samenwerking met bestaande verenigingen
- Ook niet-agrarische burgers betrokken
- Installatie van commissie: 25 mei 1957
- De commissie: vertegenwoordigers van agrarische bevolking en door het rijk aangestelde adviseurs
- Voorlichters: Piet Meerkerk, Jaap Molenaar, Clara van Zoelen
- Slogan: Het oude land kiest nieuwe wegen
- 2 thema's: huishouden en bedrijfsvoering boerderij

Streekverbeteringscommissie

mevr. Duim, ??, Piet Meerkerk, Jan Bakker Pzn, Frans Ozinga, Jaap van der Lee (vz.),
ir. Vonk, Nic. Louwe, Siem Bakker, Willen Pijper, Lies Laan, Clara van Zoelen

Bedrijfsvoorlichting

Voederadvies van kernadviseur Jaap de Wildt

Bedrijfsvoorlichting

Piet Laan was in 1959 voederadviseur bij de voederkern

Huishoudelijke voorlichting

- Ondoelmatige en ouderwetse inrichting van bedrijfsruimten ook van toepassing op woning:
 - vaak slechts één slaapkamer, kinderen in bedsteden (in Warder 33% van de woningen)
 - soms zelfs geen keuken aanwezig
 - een op drie woningen heeft boiler of geiser
 - slechts 27% woningen heeft douche
 - helft woningen heeft w.c. nog buitenshuis
 - groot gebrek aan bergruimte
 - ruim 60% heeft geen warm stromend water

huishoudelijke voorlichting

- aanleiding: huishouden toen
- voorbeelden
- cursussen
 - elektrische apparaten
 - bakken en braden
 - uitheemse gerechten
 -
- organisatie goed verankerd

demonstratieobjecten

- voorbeeldwoning, slaapkamers, keukens, douche/toilet, spoelkeuken, doorgeefkast, opbergkast, woonkamer

- in bestaande en nieuwe boerderijen

Huishoudelijke voorlichting

Voorlichtster Clara van Zoelen

Huishoudelijke voorlichting

De modelwoning van de fam. Hetjes in Edam

Huishoudelijke voorlichting

Er werden uiteraard ook cursussen gegeven

Huishoudelijke voorlichting

Modeshow in café Ossebaar te Middelie

Huishoudelijke voorlichting

Modeshow in café Ossebaar te Middelie

Huishoudelijke voorlichting

Cursus bloemschikken

Huishoudelijke voorlichting

Ook waren er excursies op huishoudelijk gebied

groot enthousiasme

- 36 lezingen, 1.344 bezoekers
- 80 cursussen, 1.472 deelnemers
- Tuinen
 - demonstratie-objecten
 - wedstrijden

sociaal agrarische voorlichting

- 4 programma's
 - beroepenvoorlichting
 - geestelijke ontwikkeling
 - samenwerking organisaties in gebied
 - financiering gezin

Demonstratie objecten bedrijfsvoering

o.a.:

- veeverzorging
- melklokalen/hygiënische melkwinning
- erfverharding
- goed graslandgebruik
- mollenbestrijding
- machinaal melken
- hooiventilatie
- stalverbetering
- mestbewaring
- silo's

Demonstratie objecten/Excursies

Demonstratie objecten/Excursies

Vele boerderijen werden bekeken, o.a. om ideeën op te doen voor de eigen plannen

Demonstratie objecten/Excursies

Inkuilen van gras

Demonstratie objecten/Excursies

Voorbeeld-stal van Jan Beunder aan de IJsselmeerdijk

Demonstratie objecten/Excursies

Rundveekeuring in Warder

Demonstratie objecten/Excursies

Rundveekeuring in Warder

Demonstratie objecten/Excursies

Cursus lassen voor beginners in Edam

Demonstratie objecten/Excursies

Cursus lassen voor beginners in Edam

Demonstratie objecten/Excursies

Diploma-uitreiking cursus houtbewerking

Demonstratie objecten/Excursies

Op excursie met de bus

Demonstratie objecten/Excursies

Het diner aan het einde van de excursiedag

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

De eerste nieuwe boerderij: A. Kastelein in Oosthuizen

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

De boerderij van Hellingman in aanbouw: links de eerste paal, rechts het bereiken van het hoogste punt

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

Nogmaals de boerderij van Hellingman

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

Hier is de boerderij van Jan en Lena Molenaar in aanbouw

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

Het bedrijf van Steenman aan de Oud Raeffeldamweg in Hobrede

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

Het bedrijf van Koning staat aan het einde van de Kooiweg in Edam

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

De boerderijen van Laan en Klok aan de Molenweg in Warder

De Ruilverkaveling: nieuwe boerderijen

De boerderij van Hooyberg aan de Oud-Raeffeldamweg in Hobrede

De Ruilverkaveling voltooid

**Uitzicht vanuit de kerktoren in Edam op de nieuwe
beorderijen en wegen**

De Ruilverkaveling voltooid

De boeren kunnen eindelijk mechaniseren

De Ruilverkaveling voltooid

De boeren kunnen eindelijk mechaniseren

De Ruilverkaveling voltooid

De boeren kunnen eindelijk mechaniseren

De Ruilverkaveling voltooid

De boeren kunnen eindelijk mechaniseren

De Ruilverkaveling voltooid - enkele cijfers:

- 1957 - 1964 stijging aantal tractoren 40 -> 140
- 1957 – 1963 stijging van aantal bedrijven met melkmachine van 8% naar 90%
- 1957 – 1963 stijging van aantal bedrijven met een kunstmeststrooier van 21% naar 94%
- 1957 – 1963 stijging van aantal melkkoeien per arbeidskracht van 10.1 naar 14.35
- 1957 – 1963 daling van gemiddelde afstand tot verste perceel van 1600 m. naar 500 m.

Afsluiting Streekverbetering 1963

**De Streekverbeteringsperiode wordt afgesloten met
3 “bonte avonden” in het Damhotel in Edam**

Afsluiting Streekverbetering 1963

Elk dorp verzorgde een onderdeel met diverse onderwerpen

Afsluiting Streekverbetering 1963

Warder leverde een bijdrage met de Warder Schots

Afsluiting Streekverbetering 1963

Bij Kaan in Oosthuizen werd de slotvergadering gehouden

Afsluiting Streekverbetering 1963

Bij Kaan in Oosthuizen werd de slotvergadering gehouden

Afsluiting Streekverbetering 1963

Toespraak van burgemeester J. Schoon van Oosthuizen

Het oude land kiest nieuwe
wegen

Het land op de schop, de
samenleving op de kop